

CZU: 343.98

DIMINUAREA CRIMINALITĂȚII LATENTE ÎN CONTEXTUL ACȚIUNILOR DE PREVENIRE A CRIMINALITĂȚII REALE

Gheorghe VARVARICI,
doctorand

În articol este argumentată opinia potrivit căreia există posibilitatea de a controla criminalitatea reală, inclusiv partea latentă a acesteia, precum și de a o influența prin intermediul unui complex de măsuri preventive cu caracter general, special și individual. La momentul actual, măsurile de prevenire a criminalității latente rămân a fi mai puțin eficiente. Astfel, pentru a eficientiza acest complex de măsuri este necesar de perfecționat reglementarea juridică a relațiilor sociale din diverse domenii.

Cuvinte-cheie: criminalitate reală, criminalitate latentă, prevenirea criminalității, prevenire generală, prevenire specială, prevenire individuală.

DIMINUATION OF LATENT CRIMINALITY IN THE CONTEXT OF ACTIONS FOR PREVENTION OF REAL CRIMINALITY

Gheorghe VARVARICI,
doctoral student

The article argues the view that it is possible to control real crime, including its latent part, but also to influence it through a complex of prevention measures. These include general, special and individual prevention measures. Measures to prevent latent crime remain less effective. Thus, in order for the measures taken to prevent latent crimes committed by state bodies to be effective, it is necessary to improve the legal regulation of social relations in various areas.

Keywords: real crime, latent criminality, crime prevention, general prevention, special prevention, individual prevention.

Introducere. „Este mai bine de a preveni infracțiunile, decât a pedepsi pentru comiterea lor. În aceasta rezidă scopul principal al oricărei legislații bune” [5]. Opinia lui C. Beccaria în privința oportunității prevenirii infracțiunilor nu și-a pierdut actualitatea nici după două secole.

Reușita și eficiența activității organelor de drept în direcția luptei cu criminalitatea reală și latentă este condiționată de activitatea cotidiană a organelor de drept și a altor organe de stat în vederea realizării cerințelor principiului legalității în toate domeniile vieții societății. Asigurarea unei asemenea stări de lucruri este o sarcină dificilă, deoarece calea de la nihilismul juridic al cetățenilor până la recunoașterea valorii și semnificației sale este destul de anevoioasă. Este necesară o activitate minuțioasă de prevenire desfășurată în rândul cetățenilor nu doar de către reprezentanții organelor

de drept, dar și de cei din cadrul diferitor instituții de învățământ. O parte considerabilă a infracțiunilor, inclusiv latente, sunt comise intenționat, aceasta presupunând că pentru astfel de persoane legislația în vigoare nu reprezintă nicio valoare, iar activitatea și comportamentul lor este dominată de instincte și de sentimente criminale.

Scopul prezentei publicații constă în argumentarea opiniei potrivit căreia există posibilitatea de a controla criminalitatea reală, inclusiv partea latentă a acesteia, precum și de a o influența prin intermediul unui complex de măsuri preventive cu caracter general, special și individual.

Metode aplicate și materiale utilizate. Cercetarea s-a desfășurat în baza unor metode de investigare științifică, printre care: analiza logică, sistemică, comparativă, sinteza etc., fiind aplicate și combinate în funcție de problematica abordată

în articol. Materialul științific utilizat în vederea realizării prezentului studiu provine din lucrări științifice, date statistice, dar și din alte surse.

Rezultate obținute și discuții. În anul 2018, în țară au fost înregistrate 30 351 de infracțiuni, cu 9,45% mai puțin decât în anul 2017 [1]. Este evident că există o diferență esențială între infracțiunile înregistrate și cele nedescoperite. Deși sunt înregistrate, infracțiunile nedescoperite au tendința de a deveni latente, din simplul motiv că în privința lor nu a fost pronunțată o sentință de condamnare de către instanța de judecată și infractorilor nu li s-a aplicat pedeapsa corespunzătoare prevăzută de lege.

Activitatea desfășurată în vederea prevenirii infracțiunilor latente este destul de vastă. Ea poate fi realizată prin prisma diferitor forțe și mijloace, în diferite proporții și la nivel diferit, în funcție de obiectiv-

vele prevenirii și de nivelul general al criminalității dintr-o anumită perioadă de timp. Pe de o parte, măsurile de prevenire a infracțiunilor latente au particularitățile lor specifice, iar pe de altă parte, prevenirea acestora este indispensabil legată de întregul complex de măsuri cu caracter preventiv orientat spre ameliorarea situației criminogene. Din aceste considerente, problemele prevenirii criminalității latente le vom aborda în contextul prevenirii criminalității reale.

Activitatea de prevenire este examinată de către savanții și cercetătorii contemporani atât în sens larg, cât și îngust. Astfel, în opinia unor autori, prevenirea infracțiunilor în sens larg reprezintă un sistem orientat spre depășirea premiselor obiective și subiective ale acestui fenomen negativ, realizat prin prisma activității planificate a tuturor instituțiilor societății în vederea înlăturării, diminuării și neutralizării factorilor care determină existența criminalității și comiterea infracțiunilor [9, p. 116].

Într-un sens mai restrâns, prevenirea infracțiunilor reprezintă o activitate orientată spre neadmiterea comiterii acestora, prin relevarea și înlăturarea cauzelor infracțiunilor și condițiilor care generează comiterea lor, precum și prin exercitarea influenței preventive asupra persoanelor cu comportament ilegal [9, p. 116].

Totalitatea acestor concepte constituie noțiunea unitară de „prevenire a infracțiunilor” [2, p. 339], eventual „profilaxie a infracțiunilor” (de la grecescul *prophylaktikos* – de protecție) [16, p. 66].

Urmează de menționat că noțiunile de „prevenire” și de „profilaxie” sunt apropiate din punct de vedere semantic și, din aceste considerente, ele pot fi utilizate ca sinonime. În studiile monografice și manualele de criminologie, prevenirea criminalității este examinată ca fiind un sistem multidimensional de măsuri statale și obștești, orientate spre relevarea, înlăturarea, diminuarea sau neutralizarea cauzelor și condițiilor criminalității, precum și spre abținerea persoanelor

nelor predispușe la comportament ilegal de a relua calea criminală [7, p. 185].

Autorul rus, I. Portnov, reieșind din scopul prevenirii infracțiunilor, definește acest concept ca fiind o activitate socială specifică, orientată spre relevarea, înlăturarea sau neutralizarea cauzelor și a condițiilor care determină sau favorizează comiterea infracțiunilor, în scopul prevenirii acestora [13, p. 21].

Semnificația măsurilor generale de prevenire a criminalității reale este condiționată de faptul că realizarea lor presupune înlăturarea de către stat a unei politici economice, orientate spre minimizarea și limitarea posibilităților elementului criminal.

Astfel, prevenirea criminalității reale urmează a fi focusată pe realizarea unui complex de măsuri cu caracter general, orientate spre asigurarea unui nivel corespunzător de viață populației, educarea și instruirea tineretului, promovarea valorilor familiale, acordarea ajutorului necesar familiei și copiilor.

Pe lângă măsurile generale, există și alte măsuri de prevenire a criminalității latente. La ele se referă și măsurile special-criminologice [15, p. 25]. În acest sens, N. Pecinikov atribuie la măsurile special-criminologice categoria de acțiuni orientate spre relevarea, înlăturarea sau neutralizarea factorilor negativi care condiționează comiterea infracțiunilor [11, p. 34].

Din punctul de vedere al autorului V. Șcerbakov, măsurile special-criminologice presupun realizarea de către organele de drept a activității nemijlocite orientate spre înlăturarea, slăbirea și neutralizarea factorilor criminogeni care influențează asupra ascensiunii criminalității [17, p. 43]. Prin urmare, constatăm că noțiunea de „măsuri special-criminologice de prevenire a criminalității latente”, propusă de acest autor, nu este una complexă, deoarece stabilește doar un singur subiect al activității preventive, și anume, organele de drept.

Există diferite opinii ale specialiștilor în domeniu cu privire la terminologia utilizată în vederea

dezvăluirii aspectelor criminologice ale conținutului prevenirii criminalității reale. Fără a intra în detaliile acestor polemici, vom menționa doar că unii autori propun de a numi măsurile vizate ca social-preventive și nu special-criminologice [14, p. 24-25].

Ei își motivează poziția prin faptul că măsurile speciale orientate spre lupta cu criminalitatea oricum au un caracter social. Potrivit adeptilor respectivei abordări, măsura socială poate fi nu doar generală, ci și specială, fiind realizată la diverse niveluri: general, special și individual. În criminologie, termenul „social” presupune utilizarea în lupta cu criminalitatea a altor măsuri decât aplicarea pedepsei [14, p. 25].

În cele din urmă, trăsăturile de bază ce se referă la prevenirea specială (criminologică) a criminalității reale sunt: a) orientarea măsurilor întreprinse spre prevenirea criminalității în Republica Moldova; b) interacțiunea măsurilor administrative, educative, sociale și juridice.

În calitate de subiecți ai prevenirii speciale a criminalității reale urmează de evidențiat organele de stat, în general, și organele de drept, în particular.

Prevenirea specială (criminologică) a criminalității reale este concentrată pe influența nemijlocită asupra: a) patologiilor sociale, adică proceselor și fenomenelor în care sunt realizate formele comportamentului infracțional. La ele se referă: abuzul de băuturi alcoolice și alcoolismul, consumul de substanțe narcotice și alte substanțe stupefiante fără prescripții medicale, vagabondajul, cerșetoria, huliganismul etc.; b) complexului de cauze și condiții ale criminalității (inclusiv eficiența redusă a activității în domeniul ocrotirii normelor de drept etc.).

În funcție de structură, măsurile special-criminologice de prevenire a criminalității reale pot fi: a) generale; b) speciale.

În ceea ce privește prevenirea special-criminologică a criminalității reale, menționăm că la ele se

referă: a) monitorizarea persoanelor eliberate din detenție; b) lupta cu alcoolismul și narcomania; c) lupta cu circuitul ilegal al armamentului, munițiilor și substanțelor explozive; d) profilaxia social-psihiatrică.

Unul dintre nivelurile orientate spre prevenirea criminalității reale este lupta cu alcoolismul și cu răspândirea narcomaniei. Problema luptei cu respectivele fenomene sociale este una acută, deoarece acestea sunt destul de răspândite, în special, în rândul delincvenților.

La măsurile special-criminologice de prevenire a criminalității reale urmează a fi atribuite și măsurile cu caracter medical [3, p. 174]. Totodată, așa cum menționează Iu. Antonean și S. Borodin, poate fi evidențiat un domeniu special al prevenirii criminalității, și anume profilaxia social-psihiatrică orientată spre două aspecte: 1) prevenirea faptelor sociale periculoase din partea persoanelor care suferă de psihoze (față de ele trebuie să fie aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical); 2) prevenirea infracțiunilor din partea persoanelor cu anomalii psihice care, conform regulilor generale, sunt recunoscute ca responsabile și pasibile de pedeapsă penală [3, p. 174].

O atenție deosebită în activitatea de prevenire a criminalității reale trebuie să fie acordată persoanelor care anterior au comis infracțiuni cu caracter cupidant sau cupidant-violent, infracțiuni contra persoanei, acte de huliganism etc., precum și persoanelor care suferă de diferite boli psihice. Identificarea în timp util și evidența persoanelor cu anomalii psihice predispuse la comiterea infracțiunilor permite de a prognoza eventualul comportament al acestora, a planifica și desfășura măsuri individual-profilactice, inclusiv curative.

Pentru a diminua nivelul criminalității reale este necesar de a desfășura activitatea preventivă, ținând cont de relațiile juridico-penale existente ce au apărut în legătură cu comiterea infracțiunilor înregistrate.

Măsurile special-criminologi-

ce sunt viabile doar în condițiile unei activități coordonate a tuturor subiecților implicați în prevenirea criminalității latente. În afară de aceasta, măsurile de prevenire a criminalității reale trebuie să fie realizate în complex. Acest fapt presupune că buna desfășurare a activității de prevenire a criminalității reale depinde de organizarea corespunzătoare a tuturor subiecților ce fac parte din acest proces, atât la nivel central, cât și local.

Măsurile generale și cele speciale de prevenire a criminalității reale se află într-o anumită corelație. În primul rând, acestea sunt interdependente și reprezintă tipuri intercondiționate de activitate. În al doilea rând, organele de drept care elaborează măsuri speciale sunt obligate ca, în urma analizei situației sociale și criminogene, să înainteze propuneri privind necesitatea evidenței tendințelor situației date în conținutul unor măsuri de anvergură cu caracter general.

Un alt tip de activitate preventivă în privința criminalității reale este *prevenirea individuală*. Urmează de menționat că aceste măsuri sunt destul de bine studiate în literatura criminologică și implementate în practică în privința diferitor categorii de infractori [4; 8, p. 162; 10, p. 387].

Totodată, se constată că respectivele măsuri sunt extrem de necesare pentru prevenirea criminalității latente. În același timp, prevenirea individuală a criminalității are o serie de caracteristici specifice. În opinia autorilor ruși V. Kudreașev și V. Eminov, particularitățile prevenirii individuale determină divizarea criminalității în niveluri, deoarece orice infracțiune este comisă de persoane, fiecare în parte fiind irepetabil, iar activitatea educativă necesită o abordare individuală [6, p. 33].

Interacționând strâns cu măsurile generale și speciale de prevenire a criminalității reale, măsurile individuale sunt orientate către persoane concrete. În final, acestea reprezintă o concretizare a măsurilor generale și speciale în vederea prevenirii criminalității reale.

Măsurile individuale de prevenire urmează a fi aplicate față de persoanele, al căror comportament și anturaj dovedesc eventuala posibilitate de comitere a unor infracțiuni, precum și determinarea altor indivizi la o activitate infracțională sistematică.

Deosebirea măsurilor individuale de alte măsuri de prevenire a criminalității constă în faptul că în cazul dat nu este vorba despre activitatea statului în ansamblu sau a diverselor sale instituții sociale, ci despre subiecți concreți implicați în procesul de prevenire. În afară de aceasta, măsurile de prevenire individuală, spre deosebire de cele generale, sunt orientate nemijlocit spre unele circumstanțe concrete, care influențează formarea unei poziții antisociale a persoanei supuse măsurilor de influență.

Sarcina prevenirii individuale constă în neutralizarea surselor de influență negativă asupra persoanei, prin transformarea calitativă a orientărilor valorice, depășirea convingerilor asociale, reorientarea comportamentului din unul social periculos în unul social acceptabil și util. În literatura de specialitate, o astfel de influențare individuală este identificată cu „nivelul al treilea de prevenire a infracționalității” [12, p. 21].

Ideea de bază a prevenirii individuale constă în individualizarea și concretizarea măsurilor aplicate. Aceste măsuri au specificul lor și se exprimă atât prin metode și procedee de influențare a persoanei, cât și prin caracterul subiectului supus influenței.

În calitate de subiecți supuși măsurilor de prevenire individuală a criminalității reale sunt: a) persoanele anterior condamnate; b) persoanele care anterior au comis infracțiuni și au reușit să se eschiveze de la răspunderea penală; c) persoanele la care se observă un comportament social nestatornic; d) persoanele influențate negativ de către cei cu antecedente penale; e) persoanele cu un comportament asocial vădit.

Trebuie menționat că realizarea acestor măsuri este însoțită de une-

le dificultăți, multe dintre care sunt generate de particularitățile social-economice existente.

În calitate de subiecți supuși prevenirii individuale a infracțiunilor urmează a fi considerate nu doar unele persoane concrete, ci și micromediul în care acestea se află. Totodată, prin aplicarea măsurilor de prevenire individuală a infracțiunilor se urmărește înlăturarea, localizarea viziunilor antisociale, precum și formarea treptată a unor calități care pot asigura respectarea normelor sociale general acceptate.

O altă direcție a activităților desfășurate în vederea prevenirii individuale este lucrul cu persoanele care urmează a fi eliberate din detenție. În procesul activităților cu această categorie de persoane sunt organizate discuții, în procesul cărora se precizează locul de trai și cel de muncă sau de studii după eliberare. Bineînțeles, respectivele discuții urmează a fi precedate de studierea minuțioasă a personalității condamnatului, de selectarea caracteristicilor individuale pe parcursul executării pedepsei etc. O astfel de activitate va permite studierea profundă și multilaterală a persoanei care urmează a fi eliberată. Totodată, este necesar de a aprecia critic nivelul de corijare a fiecăruia dintre condamnați. Doar astfel poate fi asigurată o abordare individuală a selectării căilor și mijloacelor optime pentru adaptarea socială a persoanei în cauză.

Concluzii. În urma cercetărilor realizate în cadrul acestui articol s-a constatat că există posibilitatea de a controla într-o anumită măsură criminalitatea reală, inclusiv partea latentă a acesteia, precum și de a o influența prin intermediul unui complex de măsuri preventive cu caracter general, special și individual. Din păcate, la momentul actual măsurile de prevenire a criminalității latente rămân a fi mai puțin eficiente. Astfel, pentru a îmbunătăți acest complex de măsuri este necesar de perfecționat reglementarea juridică a relațiilor sociale din diverse domenii.

Criminalitatea, în ansamblu și partea sa latentă, se află într-o permanentă evoluție, faptul dat urmând a fi luat în considerare de către subiecții prevenirii criminalității reale în activitatea lor cotidiană.

Referințe bibliografice

1. Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova pentru 12 luni 2018. În: <https://www.mai.gov.md/ro/date-statistice>
2. Аванесов Г. Криминология. 2-е изд. Москва: Академия МВД СССР, 1984. 498 с.
3. Антонян Ю. Бородин С. Преступное поведение и психические аномалии. Москва: Спарк, 1998. 215 с.
4. Антонян Ю. Проблемы индивидуальной профилактики преступлений. În: Пути совершенствования мер по предупреждению преступности. Москва, 1988. С. 64-70
5. Беккария Ч. О преступлениях и наказаниях. Москва: Стелс, 1995. 303 с.
6. Кудрявцев В. Эминов В. Криминология: учебник-. Москва: Юрист, 1995. 512 с.
7. Кузнецова Н. Криминология: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Волтерс Клувер, 2004. 640 с.
8. Лунеев В. Индивидуальная профилактика преступлений с учетом мотивации. În: Вопросы борьбы с преступностью. Вып. 47. Москва, 1988. С. 162-164.
9. Малков В. Криминология: учебник для вузов. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Юстицинформ, 2008. 528 с.
10. Петров Э. Криминология: учебник. под ред. А.И.Долговой. Москва, 1997. 578 с.
11. Печников Н. Профилактика правонарушений и предупреждение преступлений: учебное Пособие. Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. унта, 2006. 72 с.
12. Портнов И. Проблемы индивидуальной профилактики преступлений в деятельности горрайорганов внутренних дел (теоретический и прикладной аспекты). În: Проблемы борьбы с преступностью в усло-

виях столичного региона. Москва, 1995. С. 19-26.

13. Портнов И. Проблемы профилактики преступности в городах (по материалам органов внутренних дел): дис. докт. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 1993. 101 с.

14. Резник Г. О криминологическом аспекте социального планирования. În: Вопросы социального планирования борьбы с преступностью: сб. научн. тр. Москва, 1979. С. 22-27.

15. Токарев А., Федосеев Н. Криминологическая характеристика и предупреждение организованной преступности: лекция. Москва, 1995. 76 с.

16. Фоменко О. Правовые и организационные основы профилактики рецидивной преступности несовершеннолетних. В: Проблемы гражданского общества и правового государства. Вып. 3. Чита: Поиск, 2003. С. 65-73.

17. Щербаков В. Понятие и сущность государственной политики противодействия преступности в сфере экономики. В: Законодательство и экономика, 2004. № 3. С. 41- 44.

Gheorghe VARVARICI,
doctorand

e-mail: g.varvarici@gmail.com
tel.: 079702906

Gheorghe VARVARICI,
doctoral student

e-mail: g.varvarici@gmail.com
phone: 079702906